

APROXIMACIÓ AL PERFIL DE L'OBRA DE TERCENCI THOS I CODINA

JUSTIFICACIÓ

Ja fa alguns anys, des del Grup d'Història del Casal vàrem prendre el compromís de treballar per la recuperació del Patrimoni Cultural incidint també en el patrimoni literari. En aquest sentit, vàrem triar el mataroní Terenci Thos i Codina, per la vinculació d'aquest personatge en el projecte, que llavors estàvem impulsant, de recuperació de l'Estendard de Ripoll.

Aquestes ratlles volen ser una primera aproximació a l'obra de l'insigne mataroní, a partir d'alguns textos que creiem significatius i a partir dels quals ja intuïm que serà un dels elements més destacables que trobarem en la seva obra literària. Així doncs, de l'anàlisi d'aquests textos, que identifiquem en el gènere de l'oratória i que tan bé va saber conrear Terenci Thos, podrem extreure'n una primera aproximació al perfil de la seva obra.

LA VIGÈNCIA DE LA SEVA OBRA

Generalment, tant en els textos dels seus discursos, com en els de la seva obra poètica, ràpidament ens adonem de la seva vigència en l'actualitat. Almenys en allò que refereix el contingut. Valgui com a mostra un exemple ben recent. Ara farà exactament un any, un dels poemes que creiem més emblemàtics i alhora més desconeguts, *Cobles arromançades*, fou censurat dues vegades en el marc de diferents actes públics.

En la primera ocasió s'escapçà una de les estrofes centrals impeding que fos recitat íntegrament. En la segona ocasió tot el poema fou censurat, impeding-se novament que fos recitat. No cal donar més detalls de l'afer, donat que ja es pot deduir que aquests fets succeïen a Ripoll.¹

Aquests dos casos ens serveixen per exemplificar com part del contingut de l'obra de Thos encara és vigent, fins al punt que pot ser censurat per motius de contingut.

Amb tot però, això és només una anècdota, i on podem adonar-nos de la vigència o no és precisament en la lectura dels seus textos.

L'AUTOR I ELS SEUS TEXTOS

Terenci Thos i Codina (1841-1903) formaria part, malgrat que la seva vinculació als Jocs Florals seria anterior i que la seva obra no evolucionaria en el mateix sentit, de la generació de poetes joves, nascuts a l'entorn de 1840, que participen en els Jocs a partir dels voltants de 1865. És una nova generació que, entre d'altres aspectes, creu que ha de treballar en l'adequació de la literatura catalana al moment actual i, al mateix temps, tindrà una visió clara de tota la càrrega política que ha anat unida al moviment literari català, acceptant una actuació política catalanista declarada.

Thos, que el 1861 ja havia guanyat un accèssit en els Jocs amb la seva composició *Lassetta de mi*, el gener de 1862 escriu un article² sobre els Jocs Florals, on ja s'apunten els posicionaments d'on arrencarà la seva trajectòria literària i intel·lectual.

En aquest text, fa seves les paraules de diferents autors pronunciades en els tres darrers certàmens. D'aquesta manera, va construint el seu discurs ideològic aprofitant les argumentacions i l'autoritat que donen altres autors, subscriuint-ne les paraules. La premissa inicial serà recuperar la llengua i la cultura catalanes com a forma d'avançar cap al futur; una recuperació que ha d'esdevenir reivindicació respecte d'Espanya sense que això suposi qüestionar-ne la pertinença. A més, queda patent la necessitat de justificar el catalanisme, o el fet de la recuperació cultural, davant d'Espanya. Així, de Lluís Pons i Fuster subscriu:

«... Som espanyols, sí, som espanyols, (...) Mes també som catalans, volem serho, ja que català fou lo bressol que'ns gronxaba y adormia, catalans eran los mugrons que mamaren nostres llabis, y catalanas nostras afeccions, nostra llengua y nostra historia.»³

Però aquesta justificació també ha de ser precaució interna:

«... eix dret indiscutible que té cada poble de evocar son passat, y que jamay se ha negat ni als mateixos salvatjes, es en la actualitat ja més que dret, es un deber. Y no se espanti ningú de aixó.»⁴

Després d'una reflexió sobre la necessitat de ser catalans conseqüents per a poder ser espanyols en conseqüència, entra a valorar la forma com s'és català en referència a aquells sectors socials que menystenen la llengua:

«Y si habem de esser catalans, no podém serho de altra manera més que parlant en català y estimant nostra llengua; perque, escolteu: lo amor á la llengua es la garantia de nostre ser, de nostra historia, de lo que habem estat, de lo que som, y de lo que encara podem ser...»⁵

Thos preveu la significació que tindrà el moviment de la Renaixença, expressió que encara no ha aparegut i que ell identifica amb els Jocs Florals, que si inicialment ha estat literari i lingüístic, ara ja comença a dibuixar-se en un sentit polític i que projectarà Catalunya cap a un nou futur:

«Ella senyala en Catalunya un revifament del esperit nacional (...) eixa restauració senyala per a nosaltres una nova època social y lliteraria...»⁶

Una nova època que ha vist l'aparició de nombroses associacions culturals, la publicació de nombroses obres i també la recuperació dels «nostres antichs cants populars» gràcies a l'activitat de Marià Aguiló.

I és precisament aquest aspecte que defineix dues de les seves vies per aconseguir la premissa inicial: l'articulació de Catalunya a partir d'associacions culturals i de tot tipus i, en el camp de la literatura, la recuperació de la literatura popular com a base de la literatura actual. Per això, fa una crida a l'organització dels Jocs perquè contempli la possibilitat d'oferir un premi a composicions que segueixin el model de la poesia popular.

«Avans de concloure, ab la humilitat que li correspon á la nostra veu, voldriam demanar al Consistori dels Jochs Florals que s' dignés estudiar la conveniència de oferir un premi esprés á las imitacions de la poesia popular, clau misteriosa y font abondosíssima de la nostra literatura.»⁷

Així doncs, d'aquest text primerenc ja podem treure els eixos de la seva obra. Una premissa inicial: la recuperació de la llengua i la cultura, el país. Tres vies per aconseguir-ho: la literatura popular, l'associacionisme i la política.

Literatura popular

L'interès per la literatura popular mostrat en el text de 1862, es materialitzaria quatre anys després amb la publicació de la seva obra més coneguda: *Lo llibre de l'infantesa*⁸. Com bé diu Pere M. Ibern i Regàs⁹, es tracta de la primera obra de rondallística catalana i no fou fins al 1871, quan Francesc Maspons publicà *Lo rondallayre: cuentos populars catalans* i Francesc Pelagi Briz *Lo llibre dels noys: Aplech de rondalles en vers endressat als noys que van a estudi* que no n'aparegueren de nous.

Segons Ibern, en aquesta obra trobem cinc rondalles d'origen i contingut popular i quatre que són originals de Thos però que imiten les formes populars. La literatura popular ofereix al mataroní la font per a la creació literària, així com els recursos lingüístics més genuïns d'una llengua que ara s'ha de recuperar. Al mateix temps però, en aquesta literatura o en la seva emulació trobem un mitjà per apropar-se a les classes no alfabetitzades.

Per a Thos, la importància de la rondallística ve donada perquè les faules i les llegendes defineixen i configuren cada poble:

«Y açó, y res mes que açó, era lo que aquelles relacions populars significaven. Lo ressó de les tradicions que de un en altre setgle trameten á les generacions que viuhen les generacions que foren. La revelació de les costums y de les institucions dels pobles y del fort y pur amor que aquexos les hi porten. (...) Lo reproduïment poetich de la imatge moral de cada poble, hont per las diferencies se demostren la fesomia propia y esclusiua y lo respectiu grau de originalitat...»¹⁰

La iniciativa de fer un recull de rondalles no és una casualitat per a Thos. Estem davant d'un personatge culte que vol emmirallar-se en els corrents europeus; intenta fer amb la rondallística catalana el que feren els germans Grimm a Alemanya uns anys abans:

«Axí es com moguts per exes y per altres rahons filològiques, etnogràfiques y arqueològiques, com també pe'l bon exemple donat pel'ls germans Grimm, faels recullidors de les narracions populars de l'Alemanya, sabis y homens de lletres de totes nacions n'han cuitat á fer la replega, y ab més ó manco de fidelitat á donarles á l'estampa.»¹¹ oferint un recull de rondalles literàries «imitatiues de les populars, á semblansa de lo que ja en lo setgle disset feu Carles Perrault en lo reyalme vehí de la Fransa, y després d'ell molts altres.»

El seu treball és una aposta d'esperança per al futur:

«Axí es també com en un jorn no llunyer, nosaltres, catalans, mallorquins y valencians, llegirém ab gran plaher estampades les avuy, ab no poch ni gayres de afanys, recullides fulles de nostre rondallari; y com mentres aquest jorn s'atansa, jorn de goix per nostra benvolguda patria...»¹²

L'obra no és més que una mostra del que pot i ha de ser la llengua catalana un cop es recuperi. Una recuperació lingüística que passa per la recuperació de la literatura popular perquè respecte a la llengua és la més conservadora.

«... essent tan sols un ensatx y una petita mostra de lo que pot y deu esser encara nostre matern llenguatge, replegant y conservant tot quan viu y pertany al antich catalá popular y literari, mots y paraules, expressions y tropichs, franchs modismes y sabis y ben encertats proverbis...»¹³

Molts anys després, el 1889 i enmig de les crítiques als certàmens jocfloralescos, Thos reafirmava com la literatura catalana s'havia retrobat a si mateixa gràcies al poble, ja que aquest era qui havia mantingut les tradicions i els pensaments que li han donat cos:

«En ells, en exos llochs, ha trobat nostra poesia merament forana, popular, sol i alè, cos y esperit, força y sava, sons y colors, formes y patrons, veritable tradició literaria hon encarnarse. (...) En ells, ab los ayres del camp y de montanya, nostra prehuada llengua, axís com nostra literatura, han cobrat

força, salut y vida...! (...) quan tot just feyan la viu-viu aborrides y antaforades á ciutat, de renocades y escanyolides qu'eran, se son tornades fresques, axerides y revivades com triats poms de roses y clavells.»¹⁴

Però anava més enllà i reivindicava una literatura popular en contra d'una literatura feta per i per a una minoria com a acte de lluïment de saló; la literatura havia d'arribar a tothom per a convertir-se en moviment:

«¿Per dissort tal volta son les nostres lletres flors d'invernacle, plantes ombrívols de saló que han de viure arrecerades, ò es la nostra una poesia cortesana, una poesia de academia, que s'hajan de migrar ò renewir al ayre lliure? ¿Tenen por que'l sol les soquerri o que la boyra les blimi? (...) Més no. Lo conreu de nostra bella literatura –pareuhi esment– no pot ni deu ésser tan sols refinat entreteniment, esbarjo o joguina d'unes quantes dotzenes d'enfaristolats crítichs ò de deliquescents lletrats, per més que en ella, com en totes les literatures, los poetes y prosadors de cap de brot sols s'hi hagan de poder comptar pels dits de les mans.

No. Cert com es açò, no es pas menys veritat que semblant conreu de nostra llengua enclou pera nosaltres tota la nostra renaxensa, la renaxensa de tot un poble (...) devent per força ésser l'amorosa tasca de tot lo poble, en que tothom (...) hi prengue part...»¹⁵

Per això i conseqüentment, a banda de la rondallística, l'element popular també és present en la seva obra poètica, només recordar composicions com *Los veremadors* (1861), *La catiua* (1866) o les *Cobles a llahor de les glorioses Santes Juliana y Semproniana* (1883) i, per descomptat, l'amarament que traspua tota la seva obra. Amb tot però, l'element popular no és pas l'únic tret definidor de l'obra poètica de Thos, ja que aquesta és molt més complexa i requereix l'estudi de detall de tota ella. En aquest sentit cal remarcar l'important gruix de composicions històriques i patriòtiques com *Lo senescal en Pere de Muntcada* (1862), les *Cobles arromançades* (1888) o les diferents composicions adreçades *Á Catalunya!* (1881 i 1884). Sense oblidar l'obra amorosa i l'espiritual.¹⁶

L'Associacionisme.

Com ja he dit, l'altra via que condueix a la premissa inicial és l'articulació del país a partir de les associacions culturals de tot tipus. El 1889 confirmava el que ja havia intuït vint-i-set anys enrrera:

«... les Associacions artístiques, excursionistes y catalanistes de que está roblerta la nostra terra, exes Associacions que fan tanta forrolay hont avuy dia dona tant goig de véurehi ja allistats tot lo més florit y esperans del jovent y lo més granat y senser del patriciat catalá. (...) ¿qué son sino escoles del més viu y adelerat patriotisme, fonamentades en lo procehiment experimental-inductiu ó be, com deyam, històrich-filosófich?

Tot fent ciencia y tot fent art ¿qué altre cosa fan elles que fer pensament, fer cor, fer esperit, fer vida, fer dret, fer poble, fer llibertat, fer amor, fer patria?...»¹⁷

Fou membre de diverses institucions i entitats culturals com ara la Reial Acadèmia de Bones Lletres, la Reial Acadèmia de Belles Arts de Barcelona o l'Asociación Artístico Arqueológica Barcelonesa.

Thos no es va limitar a ser membre d'associacions sinó que va impulsar-ne el naixement de noves. Però aquestes iniciatives tampoc eren casuals i responien a un compromís bàsic en el seu ideari: fer arribar el moviment de la Renaixença a tot Catalunya evitant la seva reducció a un procés cosmopolita barceloní. Així, fou un dels impulsors de l'Escola d'Arts i Oficis de Mataró, formant part de la Comissió des del 1882.

«A tal fi, lo de retenir en la nostra ben volguda ciutat y en son joliu afrau lo major nombre de sos fills escullits, flors de cap de brot del arbre de la pàtria, tiran en primer lloch les institucions econòmiques o tecnològiques, tals per exemple, com l'Escola d'Arts y Oficis, (...) evitant la emigració...»¹⁸

Va impulsar la creació del Museu de Mataró que es materialitzaria el 1894 amb el nomenament de Josep Vinardell com a director; i fou també el president de la que avui és Caixa d'Estalvis Laietana.

L'any 1888 va ser membre fundador i president de l'Associació Artística Arqueològica Mataronesa, que neix clarament emmirallada en l'associació homònima barcelonina. Aquest cas és el més clar del seu interès de portar la Renaixença fora de la capital:

«Mataró (...) ¿Pot ni deu viure extranya a eix moviment...? (...) Per més que sia feynera y treballadora (...) ¿No pot ni deu mantenir cap altre aspiració que la d'esser una població rabalenca, sens mes nom ni mes lloch que en l'Estadística, sens mes caracter que la de tributaria, sens mes fesomia que la d'un formiguer, emboyrada per l'ideisme entavanador, rebregada per lo despòtich apriorisme unitari, trepitjada al ras per lo racionalisme centralisador y rebordonida y renocada per un dels mes consecats y bordenchs cosmopolitismes? ¿Pot ni deu viure Mataró divorciada de tota la Catalunya y de tot el gran moviment de renaixença (...) s'opera per tota la nostra gloriosa terra catalana?...»¹⁹

Va promoure diversos certàmens literaris, ja sigui participant-hi amb composicions seves, com el certamen celebrat al Teatre Euterpe de Mataró el 1883, on llegí el poema *Follies d'Amor*; pronunciant-hi un discurs, com el certamen dedicat a Colom en commemoració del quatre-cents aniversari del descobriment d'Amèrica, celebrat el 1892 a l'Euterpe i organitzat pel Círculo Católico de Obreros, en el qual «El Sr. D. Terencio Thos leyó el discurso de gracias; y con ocasión de

darlas reivindicó la participación de Catalunya en la obra de Colon, haciendo una vez más el panegírico del Catalanismo, cuyos principios professa con inestinguible entusiasmo.»²⁰; o essent-ne l'impulsor des de l'Associació Artística Arqueològica Mataronesa (*Felibrejades* de 1889 a l'Euterpe i del 1893 al Club Mataronés de Velocípedos)²¹

Finalment, en aquest mateix sentit divulgador de la Renaixença, l'any 1889 va participar en el certamen literari d'Arenys de Mar, on pronuncià un parlament molt significatiu i es mostrà contundent vers les veus crítiques que des de Barcelona s'oposaven als certàmens, diguem-ne, «de comarques»:

«Fassa devant d'ells en malhora sa escèptica rialla convencional exa petita crítica literaria de saló, ab ganyotes humorístiques, que volen ésser heinianes y surten abufonades, feta per més senyes en castellá, impregnada de llochs comuns d'ateneisme cosmopolita, veritable banya-riquer de les catalanes lletres, la qual en res atura, ans bé escampa, la bafarada de la política que, sortint de les grans ciutats, tot lo pays empesta, mentres creu o aparenta creure, per més enderroch y vergonya nostres, que sols d'exes grans ciutats pot y deu ésser privilegi y monopoli lo civilisador conreu de les ciencies, de les lletres y de la patria poesia.»²²

La política.

Com és comú en els homes de la Renaixença, la recuperació cultural els portà necessàriament a la recuperació política. Entre 1864 i 1867 fou redactor del *Diario de Barcelona* i en les seves pàgines va escriure l'article «Descentralización práctica» que va tenir molt de ressò a l'època. Fou conseqüent i va portar a la pràctica l'opció política quan el 1877 fou elegit diputat provincial per Mataró, tasca que desenvolupà fins al 1881.

El 19 d'abril de 1880, mentre era diputat provincial, va presentar dues proposicions d'acord²³, de les quals només la primera fou aprovada. Aquesta anava en la direcció que la Diputació demanés al Govern que la nova llei d'instrucció pública contemplés la creació, en la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, d'una càtedra d'«Història de la llengua y literatura catalana y de la antigua provenzal literaria». El to de la proposta, com era habitual, era no despertar recels:

«Considerant quan be s'aparella el coneixement y el conreu d'aquesta literatura amb els de l'esplendida y general castellana no essent procedent menysprear-la, essent així que constitueix un element (...), viu i existent de la nostra nacionalitat espanyola...».

Exposà que ja hi havia el precedent dels estudis de les legislacions forals i que a d'altres estats europeus ja s'ensenyava en les universitats les llengües de

les antigues nacions, i que l'adopció d'aquests corrents a Espanya, «no podria pas ser considerada com una novetat perillosa». A més demanà la incorporació de l'estudi de la literatura occitana antiga i la literatura dels trobadors.

En el mateix sentit de recuperació del país anava la segona proposta, que en certs aspectes avui encara seria vigent, que es dirigia a la protecció del patrimoni històric, artístic i documental de Catalunya i al foment de l'estudi i l'edició dels seus treballs d'investigació:

«Considerant la importancia que per a la historia de Catalunya te la publicació de estudios de investigación y de crítica referents á ciutats, vilas y pobles de la mateixa, la de monografias sobre sos monuments, y obras artísticas y literarias la de las relativas á costums, tradicions é institucions socials, economicas y jurídicas del nostre gloriós passat, la de biografias dels homes célebres y distingits que la ilustraren, y la de còdices y documents fins ara inèdits y com a tals desconeguts (...)

Considerant que ab tot y ser tan plausible aquesta tendencia lo desentrollament dels estudis historics se troba molt contrariat per los penosos sacrificis que á sos cultivadors imponan y per l'excés d'obstacles y falta d'estimul y recompensa que aquestos troban, (...)

Lo Diputat que subscriu te l'honor de proposar á la Excma. Diputació los següents acorts:

Primer. La Diputació dirigirá una circular als Ajuntaments de la provincia recomenantlos que respecten y fassen respectar los monuments y obras artísticas y arqueològicas de sas respectivas localitats, estimulant-los á la conservació y restauració de aquellas que'ls atanyin, aixís com á la mes perfecta custodia, arreglo, classificació y registre dels arxius municipals...

Segon. Aixis mateix los farà avinent la conveniencia de facilitar y promoure l'estudi de sos arxius á personas competents de dintre ó fora la localitat, que oferescan las degudas garantias, y'l de subvencionar, quan se donguen á llum, los estudis é investigacions que's considerin de interés óutilitat per las respectivas localitats.

Tercer. La Diputació junt ab los ajuntaments, subvencionará las obras que s'acaban de indicar referents á la Província...»

Finalment, demanava que la Diputació de Barcelona convidés les altres diputacions a seguir el mateix exemple.

Malgrat que aquesta segona proposta fos desestimada, Thos va seguir defensant els mateixos arguments des de l'Associació Artístich Arqueològica Mataronesa. Així podem veure la seva influència vers l'Ajuntament de Mataró, quan el 1890 el Consistori acordà²⁴ de ratificar Josep Manén, membre de l'Associació, com a arxiver municipal, encarregant-li l'organització de l'Arxiu i la realització d'un índex de documents i acords fins a l'actualitat. O també intuïm la seva influència un any abans, quan l'Ajuntament acordà²⁵ la compra de 150

exemplars de l'obra de Josep M. Pellicer *Estudios Histórico Arqueológicos sobre Iluro*, compra que es faria efectiva uns mesos després²⁶ amb el pagament a l'autor de 900 pessetes a compte.

Però el punt màxim de la seva implicació en la política arribaria a partir dels anys noranta, prenent una opció molt clara i definida vinculada ja a la Unió Catalanista, des d'on el 1891 presentà esmenes al Projecte de Bases per a la Constitució Regional Catalana. Terenci Thos i Codina va participar, junt amb Josep Puig i Cadafalch, com a delegat per la comarca del Maresme i Mataró, en l'Assemblea de Manresa del 1892 i en la d'Olot del 1895²⁷. Finalment, Thos prenia una opció clara per a la recuperació política del país, participant en la redacció d'un document molt ambiciós respecte a la consecució de l'autogovern i les institucions catalanes.

En la seva obra poètica la presència del nacionalisme que defensava és clara. Un nacionalisme que es mostra visceral i contundent (només cal recordar *Visca la ganiveta* o *Cobles arromançades*), basat en la cultura del país i, sovint, molt dur respecte al centralisme i contra tot allò que atemptés contra Catalunya, però al mateix temps un nacionalisme que, en cap moment, es qüestionava Espanya.

Per a Thos, Catalunya era la pàtria petita i Espanya era la nació. Thos encara veia possible una Catalunya integrada a Espanya. Una Catalunya que vol recuperada i plena però que per aconseguir-la no es poden desvetllar recels i que cal explicar i justificar.

Finalment, Thos va participar de forma destacada en la reconstrucció de la basílica del monestir de Ripoll. Una restauració que anava més enllà de l'interès històric, artístic i cultural, era la recuperació d'un temple que esdevenia símbol de tot el procés de la Renaixença cultural i política que era clar en la tornada de *Cobles arromançades* i que era brodat en l'estendard que es penjà en la basílica el dia de la consagració del temple restaurat (1893): «Regina de Catalunya tornau-nos la llibertat».

CONCLUSIONS

Com hem vist al llarg d'aquestes breus pinzellades d'alguns textos i actituds de Terenci Thos, el nostre personatge segueix plenament el recorregut que defineix el moviment de la Renaixença amb clares aportacions personals.

Malgrat que el seu procés fou progressiu i anà reforçant-se al llarg de la seva vida, Thos fou des del primer moment conseqüent en la seva trajectòria. L'ús del català, la recuperació de la llengua, inclou necessàriament tota la Renaixença, cultural, política, filosòfica, econòmica... és a dir, la renaixença de tots els àmbits, i per això ha de comptar amb la participació de tots els sectors, ha de ser una mobilització general i popular:

«...semblant conreu de nostra llengua enclou pera nosaltres tota la nostra renaxensa, la renaxensa de tot un poble (...) devent per força ésser l'amorosa tasca de tot lo poble, en que tothom (...) hi prengue part...»²⁸

Es tractava de dur a terme una «...interna reconstitució y de pacífica, més ferma y segura reivindicació...» posant per davant de tot la llengua perquè és l'arma inalienable d'un poble, és allò que més el defineix i «... la llengua no té ossos, més en trenca de molt grossos...»²⁹

Recuperar la llengua per recuperar el país. La llengua la trobarem en el poble com la literatura, per això el seu interès en la literatura popular. Però també s'ha d'implicar tota la societat, articulant-la a partir de l'associacionisme.

I tot aquest desplegament d'objectius només podia passar per la recuperació política que és mostra cohesionada i definida el 1892 amb les Bases de Manresa.

Així doncs, l'element definidor de l'obra i l'acció del mataroní és el caràcter programàtic. Tota la seva obra literària i tota la seva acció personal responen a un programa propi, totalment emmarcat i imbricat amb el moviment de la Renaixença. No trobarem res a l'atzar, els seus textos, literaris o no, sempre seran coherents amb el seu programa i tindran l'objectiu de posar-hi un granet més.

Però la coherència del nostre personatge no seria plena si Terenci Thos no tingués una espurna de contradicció que el desmitifiqués. Si bé fou un dels prohoms del catalanisme i de la lluita per la recuperació de la llengua, la seva relació familiar més propera la feia en llengua castellana. Almenys en la seva correspondència privada «Mis estimados todos los de casa: El viernes, después que me fuí, ...»³⁰

Jaume Vellvehí i Altimira
Grup d'Història del Casal. Mataró

NOTES.

- 1.- Val a dir que les dues ocasions eren ben diferents i els promotors dels actes tampoc no eren els mateixos. El cas que conec més de prop és el segon, ja que vaig intervenir-hi directament com a promotor de l'acte i defensant que es respectés el text del poema. En aquesta ocasió, vàrem haver d'optar per retirar del programa el poema en qüestió.
- 2.- TERCENCI THOS I CODINA, «Restauració dels Jochs Florals de Barcelona», *Revista de Catalunya*. Llibreria de Salvador Manero Editor (Barcelona 1862), pp. 254-262.
- 3.- THOS, *op. cit.*, pp. 258-259.
- 4.- THOS, *op. cit.*, p. 256.
- 5.- THOS, *op. cit.*, p. 259.
- 6.- THOS, *op. cit.*, p. 261.
- 7.- THOS, *op. cit.*, p. 262.
- 8.- TERCENCI THOS I CODINA, *Lo llibre de l'infantesa. Rondallari català*. Estampa y Llibreria de Verdaguier (Barcelona 1866).
- 9.- PERE M. IBERN I REGÀS, «Terenci Thos i Codina, polígraf i erudit», *Lo llibre de l'infantesa. Rondallari català* de Terenci Thos i Codina. Patronat Municipal de Cultura de Mataró i Editorial Altafulla (Barcelona 1985), p. V-VX.
- 10.- THOS, *Lo llibre...*, p. 6.
- 11.- THOS, *Lo llibre...*, p. 8.
- 12.- THOS, *Lo llibre...*, p. 9.
- 13.- THOS, *Lo llibre...*, p. 10.
- 14.- TERCENCI THOS I CODINA, «Regionalisme literari. Parlament presidencial del certamen d'Arenys de Mar de 1889», a *Revista Catalana*, any II (Barcelona, febrer 1892), pp. 379-380.
- 15.- THOS, «Regionalisme...», pp. 381-382.
- 16.- Cal tenir en compte que a hores d'ara encara no s'ha inventariat mai l'obra completa de Terenci Thos i Codina, fet que fa difícil la seva classificació. L'apunto intuïtivament a partir de les composicions que fins avui he anat recopilant i que, ni de bon tros, són totes les possibles.
- 17.- TERCENCI THOS I CODINA, «Discurs que en la solemnia inauguració de l'Associació Artístich-Arqueològica Mataronesa feu lo dia 3 del present mes lo Senyor President de la matexa D. Terenci Thós y Codina», *El Semanario de Mataró*, any VII, núm. 4 (Mataró, 26 gener 1889), p. 5.

- 18.- TERENCI THOS I CODINA, «Discurs que en la solemnia inauguralió de l'Associació Artístich-Arqueològica Mataronesa feu lo dia 3 del present mes lo Senyor President de la matexa D. Terenci Thós y Codina», *El Semanario de Mataró*, any VII, núm. 2 (Mataró, 12 gener 1889), p. 3.
- 19.- TERENCI THOS I CODINA, «Discurs que en la solemnia inauguralió de l'Associació Artístich-Arqueològica Mataronesa feu lo dia 3 del present mes lo Senyor President de la matexa D. Terenci Thós y Codina», *El Semanario de Mataró*, any VII, núm. 5 (Mataró, 2 febrer 1889), p. 4.
- 20.- *El Cronista*, any III (Mataró, 13 novembre 1892), p. 3.
- 21.- JOAQUIM GRAUPERA I GRAUPERA, «Les activitats de l'Associació Artístich-Arqueològica Mataronesa», *Mataronins en la restauració de Ripoll. 1893-1993. Centenari de la Consagració de la Basílica*. Grup d'Història del Casal (Mataró 1993), p. 24-43.
- 22.- THOS, «Regionalisme...», p. 378.
- 23.- TERENCI THOS I CODINA, *Proposiciones presentadas a la Excma. Diputación de Barcelona por el Diputado Provincial por el Distrito de Mataró Terencio Thós y Codina*, Impr. La Renaixensa (Barcelona 1880).
«Dos projectes», *La Veu de Montserrat*, any III, núm. 20 (Vic, 15 maig 1880), pp. 162-163.
- 24.- *El Cronista*, any I (Mataró, 13 desembre 1890), p. 2.
- 25.- Arxiu Municipal de Mataró (AMM), Acords Municipals, 28 febrer 1889).
- 26.- AMM, Llibre de pressupostos. Despesa ordinària 1889.
- 27.- JOSEP M. OLLÉ ROMEU, *Homes del catalanisme. Bases de Manresa. Diccionari biogràfic*. Rafael Dalmau Editor (Barcelona 1995).
- 28.- THOS, «Regionalisme...», p. 382.
- 29.- THOS, «Regionalisme...», p. 384.
- 30.- Carta datada a Ripoll el 2 de juliol de 1893, facilitada pel Sr. Antoni Martí i Coll.